

Ing. Franjo Sevnik

Urejevanje naših gozdov ob prehodu v socialistično gospodarstvo

VSEBINA

- I. Objektivni pogoji v razdobju ljudske demokracije
- II. Stanje ob osvoboditvi
- III. Realne osnove za socialistično planiranje
- IV. Splošna inventarizacija gozdov
- V. Urejanje gozdov v prvi petletki in nove perspektive

I. OBJEKTIVNI POGOJI V RAZDOBJU LJUDSKE DEMOKRACIJE

Zgodovina ekonomskega razvoja nam kaže, da se pojavljajo težnje za urejenim gozdnim in lesnim gospodarstvom takrat, ko je zaradi prevelikih nesmotrnih izkoriščanj in krčitev gozdov ter degradacije gozdnih rastišč ogrožena trajna preskrba ljudstva oziroma raznih gospodarskih panog z lesom. Precej pozno, šele v novejšem času, je človeštvo prišlo do spoznanja, da so tudi nematerialne koristi ali blagodejni vplivi gozda (zaščita zemljišč, objektov in poljedelskih kultur, ravnovesje v vodnem gospodarstvu, vojnoobrambna funkcija, ugoden vpliv na ljudsko zdravje i. dr.) izredno velikega, včasih kar življenjskega pomena za gospodarski in kulturni razvoj ljudstev.

Poskusi države, da iz perečih ekonomskih razlogov dirigira gospodarstvo z gozdom in lesom, so se začeli v raznih civiliziranih deželah že zelo zgodaj. Poročila o tem najdemo v starogrški in rimski zgodovini. Narekovala jih je predvsem skrb za zagotovitev stavbnega lesa, kuriva, jamskega lesa za rudnike, lesa za ladjedelnice i. dr. V dobi fevdalizma, posebno še v obdobju merkantilizma, so skušali v raznih državah urediti izkoriščanje gozdov s posebnimi predpisi in »gozdnimi redi«. ¹⁾ V 16., 17. in 18. stoletju se množijo gozdni predpisi, kajti z razvojem rudarstva, fužinarstva in gospodarstva na splošno je naraščalo tudi pustošenje in uničevanje gozdov. Vendar so imela ta prizadevanja le malo ali nič uspeha. Glede tega pravi Karl Marx: »Razvoj kulture in industrije na splošno se je pokazal od nekdanj toliko aktiven v uničevanju gozdov, da je proti temu vse, kar je bilo storjenega za njihovo ohranitev in proizvodnjo, nepomembna malenkost.« ²⁾

1. V Istri je bil že leta 1452 v veljavi poseben pravilnik za gospodarstvo z gozdovi. Leta 1771 je izšel v nemškem in slovenskem jeziku »Gozdni red« za vojvodino Kranjsko, ki je obsegal tedaj Istro, Kras in Pivko.

2. Marx K., Kapital, II. zvez., str. 203, izd. »Kultura«, Beograd 1947.

Posebno značilni in daljnosežni so odnosi do gozda v kapitalističnem družbenem redu. Po eni strani sta nagel razvoj proizvodnih sil in sprememba proizvodnih odnosov v času enega stoletja omogočila hiter prehod od sekire in primitivne žage do modernih lesnih predelovalnih strojev velike zmogljivosti ter velikih lesnih industrijskih kombinatov, po drugi strani pa je gospodarski liberalizem vodil do vedno bolj roparskega gospodarjenja z gozdovi. Glede na družbeni značaj gozdov se je vedno bolj uveljavljala težnja po splošnem načrtnem gospodarstvu z gozdom in lesom.

Vendar v kapitalističnem sistemu tega vprašanja ni mogoče rešiti integralno, kajti kapitalistično gozdno gospodarstvo je v bistvu anarhično gospodarstvo, kjer gospodarski zakoni delujejo spontano. Temelji na individualni lastnini proizvodnih sredstev in težnji za realizacijo največje zemljiške ali gozdne rente. Rešuje se le parcialno, zajema le posamezne gozdove ozir. lastninske kategorije. Državna oblast posega v kapitalistično gospodarstvo v glavnem samo z upravnimi in policijskimi, manj pa z gospodarskimi ukrepi. Ustvarjajo se sicer posamezni gospodarsko-tehnični plani v raznih gospodarskih panogah, ki pa jih ni mogoče zajeti v skupen, enoten državni plan vsega gospodarstva z vso njegovo dinamiko, predvsem pač zaradi nasprotujočih si ekonomskih interesov.

V fevdalizmu, še bolj v kapitalizmu se torej pojavlja reguliranje gozdnega gospodarstva kot izoliran ukrep. Najprej se uvaja za državne oziroma javnopravne gozdove, pozneje se raztegne tudi na velike privatne gozdne komplekse. Mala gozdna posest, četudi tvori v svoji teritorialni povezanosti čestokrat velike sklenjene gozdne površine (kakor n. pr. pri nas), je izvzeta iz načrtnega gospodarstva. Zato je tem bolj izpostavljena anarhični eksploataciji in uničevanju gozdov oz. njihove produktivnosti.

Gozdovi, ki so obdržali v fevdalizmu in tudi v kapitalizmu po večini močnejše obeležje skupne dobrine kakor druga proizvodna sredstva, dobijo šele v socialističnem redu tisti pomen, ki jim pripada kot enemu glavnih sestavnih delov akumuliranega družbenega bogastva. Vsi gozdovi postanejo skupna družbena last. Kakor vse druge panoge splošne ekonomike, tako se vrši tudi gozdno in lesno gospodarstvo načrtno v sklopu splošnega državnega plana. Cilj gospodarjenja ni več največja gozdna renta, ki naj jo doseže lastnik, marveč proizvodnja največje množine lesa najustreznejših vrst in najboljše kakovosti za kritje potreb vseh drugih gospodarskih panog ozir. ljudstva. V interesu skupnosti se smotrno upoštevajo tudi vse druge koristi gozda. Izkoriščanje, obnova in negovanje gozdov se vršijo plansko, v povezavi z vsemi panogami narodnega gospodarstva. Opusti se načelo formiranja vrednosti lesa na panju ali tako imenovane gozdne takse na deduktivni način iz prodajne cene na tržiščih. Ta vrednost lesa oziroma vrednost gozdov se namreč določa na podlagi stroškov za pogozdovanje, gojenje in upravo gozdov.

Cene gozdnih proizvodov se planirajo in po potrebi tudi bolj ali manj odstopajo od dejanske vrednosti lesa. S planskim določanjem cene se izognemo drugače neizbežnemu nihanju cen in učinku diferencialne rente, ki je v gozdarstvu zelo občutna in se čestokrat manifestira v tem, da se les v odročnih krajih ne more vnovčiti. S planskim določanjem cene lesa se omogoči izkoriščanje vseh odročnih predelov, ki je bilo prej nerentabilno. Pri tem se namreč ne gleda na absolutno rentabilnost, temveč v prvi vrsti na splošno gospodarsko smotrnost.

Socialistično planiranje se oslanja na razdelitev teritorija na rajone ali cone, ki tvorijo podlago za uravnovešanje gospodarstva. V okviru teh formacij se kompleksno zajamejo vsi gozdovi in vse njihove funkcije. Gozdno gospodarstvo se ne izgraja ločeno, temveč v čim večji skladnosti z vsemi panogami narodnega gospodarstva. Gospodarske tvorbe niso toge oziroma statične formacije, temveč se gleda nanje razvojno z ozirom na potrebe, ki jih narekuje čas in specifičnost prostora, se pravi dialektično, v povezavi z vsemi panogami splošne ekonomike.

Regulirano gospodarstvo z gozdovi torej samo po sebi ni istovetno s socialističnim gospodarstvom. Socialistično gospodarstvo imamo tam, kjer so vsa glavna produkcijska sredstva družbena last (v Sovjetski zvezi) in kjer država gospodarstvo direktno vodi. Reguliranje gozdne proizvodnje pa je možno tudi tam, kjer zasebni sektor še obstoji. V tem primeru je urejanje gozdno-gospodarskega obratovanja v glavnem administrativnega in tehničnega značaja. Izvaja se po lastninskih kategorijah ter po gospodarskih in socialno-političnih interesih vladajočega razreda.

Iz navedenih razlik izvirajo tudi pogoji, ki so nujno potrebni za prehod iz kapitalističnega stihijskega v socialistično plansko gospodarstvo v obdobju ljudske demokracije. Prvič je neogibno potrebno, da je državna oblast v rokah ljudstva, ki hoče zgraditi socializem, upošteva specifične pogoje svoje dežele, časa in okolja. Drugič je nujno, da ima ta državna oblast v rokah ključne gospodarske položaje, da je državni oziroma socialistični sektor tako močan, da obvlada tudi zasebni gospodarski sektor.

Ti pogoji so bili pri nas ustvarjeni z narodnoosvobodilno borbo. Takoj po osvoboditvi l. 1945 je državna oblast začela usmerjati gospodarstvo v nov ekonomsko-družbeni red, spravljati v sklad organizacijske oblike, pravne norme in postopke s potrebami planiranja. Za naše gozdno gospodarstvo so se odprle možnosti in perspektive socialističnega planskega gospodarstva, za kar pa je bilo treba najprej ustvariti glavne idejne in realne osnove. V prvi vrsti pa je bilo nujno potrebno, da se razširi ureditev gozdov na vse lastninske kategorije ter pripravi vse potrebno za delo v novih pogojih in z novimi tehničnimi sredstvi.

Pojem in naloge urejanja gozdov definirajo gozdarski teoretiki in praktiki precej različno. Nemški strokovni pisatelj prof. dr. Endres še loči pojma urejanje gozdov (ureditev gozdnega obrata) in taksacijo lesa³). V splošnem pa se je v kapitalističnem svetu ustalila definicija, da je njegova naloga urediti gozdni obrat po prostoru in času. Prostorno urejanje obsega izmero in razdelitev gozda, ki zagotavlja pravilno gospodarsko zaporedje sečenj lesa. Časovno urejanje pa se nanaša na ugotavljanje lesne zaloge in prirastka, določanje obhodnje, donosa po množini in času ter na splošna načela glede gojitve in izkoriščanja gozdov. Za prostorno urejanje se uporablja tudi označba »reguliranje gozdnega obratovanja«, za časovno urejanje pa »reguliranje donosa«. Pri tem gre v prvi vrsti za užitke v lesu, medtem ko so postranski gozdni proizvodi le podrejen predmet urejanja.

Starejši nauk o urejanju gozdov v kapitalizmu obravnava izkoriščanje gozdov po času in prostoru predvsem v pogledu gojitvenih in obratnotehničnih zahtev. Novejša smer pa upošteva v večji meri tudi ekonomske zahteve, t. j. denarnogospodarsko plat oziroma rentabilnost v gozdnem

3. Endres M., Forstpolitik, str. 2, Berlin 1905.

gospodarstvu. Gozdnogospodarski načrt naj torej ustreza vsem tem zahtevam. Eden vidnejših nemških zastopnikov nove smeri je dr. Hufnagl, ki podaja tole definicijo: »Urejanje gozdov, imenovano tudi urejanje gozdnega obratovanja, ima namen ostvariti časovni in prostorni red v izkoriščanju gozdov, da se doseže postavljeni gospodarski cilj.«⁴⁾

Prof. dr. Anučin, gozdarski ekonomist Sovjetske zveze pa podaja tole definicijo:

»Urejanje gozdov imenujemo lahko kompleks ukrepov, tehničnih računov in akcij, katerih naloga je preučevanje gozdnih masivov, njihova razdelitev na določene gospodarske enote, revirje in oddelke ter sestava načrtov (projektov) za te enote zaradi vodstva gozdnega gospodarstva.

Takšni načrti morajo predvidevati najpopolnejše sistematično kritje potreb narodnega gospodarstva, ki ga more dajati gozd bodisi v surovinah, bodisi s samim obstojem rastlinskega kompleksa, ki vpliva na okolje. Istočasno morajo ti načrti predvidevati na površinah, določenih za gozdno gospodarstvo, izvajanje gozdnogospodarske dejavnosti za zagotovitev neprestane razširjene reprodukcije gozda.«⁵⁾

Prof. dr. P. V. Vasiljev pa navaja kot glavno nalogo urejanja gozdov: izvršiti ocenitev gozdov (inventarizacijo) in predložiti projekt za planiranje. Sestava direktivnega plana ni naloga urejanja gozdov, temveč državnih organov za planiranje v gozdnem gospodarstvu in lesni industriji. Projekt je samo material za sestavo direktivnega plana.⁵⁾

»Splošna navodila za urejanje gozdov«, ki jih je izdalo dne 18. III. 1948 ministrstvo za gozdarstvo FLR Jugoslavije na temelju 5. člena zakona o gozdovih, definirajo pojem in naloge urejanja gozdov takole:

»Urediti gozdove pomeni izmeriti gozdno zemljišče in sestoj, opisati sestoj in tako ugotoviti stanje gozdov ob času urejanja, pa na podlagi tega stanja predpisati smernice bodočega gospodarjenja z gozdovi v pogledu gojenja in negovanja, racionalnega in trajnega izkoriščanja ter intenziviranja gospodarstva z gozdom na splošno.

Z gozdovi se gospodari po načelu trajnosti donosov v okviru gozdnogospodarskih enot višje stopnje — gozdnogospodarskih področij, izvzemši oblasti — vse to v cilju trajne preskrbe ljudstva in industrije z gozdnimi proizvodi.

Zaradi tega se za gozdove in gozdna zemljišča izdelujejo ureditveni elaborati (dosedanji gospodarski načrti in gospodarske osnove), ki so obenem podlaga za izdelavo plana gozdnega gospodarstva kot dela splošnega državnega gospodarskega plana.

Potemtakem so elaborati o urejanju gozdov podlaga za izdelavo perspektivnih in letnih splošnih državnih gospodarskih planov po panogi gozdarstva.«

Sinteza iz navedenih definicij bi bila: Urejanje gozdov je osnovna operacija za uvedbo načrtnega gospodarstva z gozdom in lesom. V skladu z značajem gospodarskih redov se izvaja v kapitalizmu samo parcialno, se pravi le za nekatere gozdove, v socializmu pa integralno ali za vse gozdove.

4. Hufnagl L., Lehrbuch der Forsteinrichtung, str. 9, Berlin 1938.

5. Lesnaja promišljenost, številka 5/1947, Moskva. — Prof. dr. N. P. Anučin: Ob predlogu projekta navodil za urejanje gozdov, in prof. dr. P. V. Vasiljev: Potrebno je jasno razumevanje bistva sovjetskega urejanja gozdov.

Urejanje gospodarstva z gozdovi je kot veda še razmeroma mlado. Vzporedno s prirodoslovnimi nauki se je razvilo v teoriji in praksi šele v zadnjem stoletju. V začetku je prevladovala tako imenovana nemška šola, ki jo je vodila v prvi vrsti težnja za ostvaritev največje zemljiške oziroma gozdne rente. Rezultat nemške šole so obširni enovrstni in enodobni gozdovi v raznih deželah Srednje Evrope. Pri njih gojenju so se pa preveč zanemarjali naravni biološki pogoji rasti in preveč kršili naravni zakoni, kar je imelo za posledico velike kalamitete in ogromno gospodarsko škodo. V prvi vrsti velja to za obširne smrekove monokulture na neustreznih tleh, ki jih skušajo sedaj z velikimi žrtvami spremeniti v mešane gozdove rastiščnim pogojem ustrezajočih drevesnih vrst. Nemška šola je zgradila v prvi vrsti temelje za urejanje enodobnih gozdov, nastalih po sečnjah na golo in na oplod. V znanstvenem pogledu jih je sicer zelo podrobno izdelala, ureditvene metode pa so vodile do šabloniziranja in okostenelosti v gozdnem gospodarstvu.

V drugi polovici 19. stoletja pa se je spričo neuspehov nemške šole začela vse bolj uveljavljati francoska oziroma švicarska šola. V pogledu gojitve gozdov pospešuje biološko bolj zdrave prebiralne gozdove, v pogledu urejanja pa empirično precej dognano kontrolno metodo. Njeni znanstveni temelji še niso tako izkristalizirani kakor pri ureditvenih metodah za enodobne gozdove. To velja v prvi vrsti za opredelitev pojma vzorne, normalne ali idealne oblike prebiralnega gozda, dalje glede donosnih tablic in drugih ureditvenih elementov. Vendar na teh vprašanjih intenzivno dela precej strokovnjakov oziroma znanstvenikov v raznih deželah, ki nudijo pogoje za ta način gospodarjenja.

Urejanje gozdov v kapitalizmu je v znanstvenem in v tehničnem pogledu doseglo velik napredek. Uporaba teoretičnih dognanj in praktičnih izsledkov v gozdnem gospodarstvu pa je bolj ali manj stihijska, pač v skladu z bistvom kapitalistične ekonomike. Rezultati se uporabljajo različno po raznih lastninskih kategorijah ali pa sploh ne, bolj ali manj prosti so tudi izbira metod urejanja, namen in obseg ureditve. Lepi uspehi, doseženi na tehničnem področju (v pogledu instrumentarija, metodike in organizacije dela, hitre meritve s pomočjo fototaksacije in drugih modernih pripomočkov), se uporabljajo v razmeroma majhni meri. Te pridobitve torej ne koristijo neposredno vsem gozdom oziroma vsej ljudski skupnosti.

V socialističnem planskem gospodarstvu pa prihajajo vsa znanstvena dognanja in vsi praktični izsledki v polni meri do veljave spričo osnovne težnje, da so vsa človeška dejavnost in vsa materialna sredstva namenjena predvsem dviganju življenjskega standarda ljudske skupnosti. Tako je tudi na področju gozdnega in lesnega gospodarstva.

Zaključek: Pri nas so bili po končani osvobodilni vojni dani objektivni pogoji za pospešen prehod iz kapitalizma v socializem: na socialno-političnem področju s prevzemom oblasti po delovnem ljudstvu; na znanstveno-ideološkem z možnostjo uresničevanja načel marksizma-leninizma, ki so doživela prvo preizkušnjo v Sovjetski zvezi; posebej na gozdarskem strokovno-znanstvenem področju pa z izkristaliziranjem idejnih osnov za plansko gozdno in lesno gospodarstvo, katerih aplikacija na naše razmere ne bo zadevala več na ozkosrčnost in nepremagljive ovire privatnih interesov.

II. STANJE GOZDOV PO POVRŠINI IN GOZDNOGOSPODARSKI UREDITVI OB OSVOBODITVI

V pogledu številčnega prikaza gozdov je bila na razpolago uradna statistika gozdov in lesnega gospodarstva iz leta 1938, ki se je nanašala na področje stare Jugoslavije. Podatki so bili urejeni po banovinah. Za bivšo Slovenijo (Dravsko banovino) so bili zbrani in sestavljeni tudi novejši statistični podatki o gozdih za leto 1939, ki pa še niso bili objavljeni. Statistika stare Jugoslavije je v toliko pomanjkljiva, ker v nekaterih predelih države gozdovi niso bili izmerjeni. Zato ni mogla povsem zanesljivo deskriptivno prikazati stanja gozdov, še manj pa v številke zajeti vso dinamiko gozdnega in lesnega gospodarstva.

Po statistiki za leto 1939.⁶⁾ je bilo v takratni Sloveniji 708.335 ha gozdov, to je 45 % vse njene površine. Od tega je bilo z gozdom obraslih 683.436 ha in neobraslih 24.775 ha. Na prebivalca je prišlo 0.62 ha gozda.

Pregled kulturnih vrst:

Celotna površina stare Slovenije	1,580.929 ha
kmetijska površina	803.930 ha (50.8 %)
gozdna površina	708.035 ha (45 %)
druga in neplodna površina	68.964 ha (4.2 %)

Od gozdne površine je bilo:

absolutnega gozdnega zemljišča	okoli 74 %
relativnega gozdnega zemljišča	okoli 26 %

Po njihovi varovalni funkciji je bilo:

varovalnih gozdov	27 %
gozdov v rednem izkoriščanju	73 %

Po vrsti lastništva je bilo gozdov:

državnih	3.166 ha (0.45 %)
nedržavnih: samoupravnih teles (banovinskih, mestnih, občinskih, vaških)	5.368 ha
zemljiških skupnosti	18.348 ha
imovnih občin	3.803 ha
cerkvenih ustanov	18.333 ha
Kranjskega verskega zaklada	18.328 ha
razlaščenih v začasni drž. upravi	21.954 ha
delniških družb	8.616 ha
bank in hranilnic	2.774 ha
raznih zadrug	162 ha
raznih drugih ustanov in društev	254 ha
privatnikov, pretežno kmečkih lastnikov	607.229 ha
nedržavnih skupaj	705.169 ha (99,55 %)

6. Sivic A.: Razvoj in struktura gozdnega gospodarstva v Sloveniji. — Referat za gozdarsko anketo v Ljubljani 1. 1941.

Gozdne površine po prednjem prikazu oziroma gozdni kataster se ne ujema povsem s stanjem gozda po davčnem katastru. Spremembe v pogledu kulturnih vrst v davčnem katastru niso bile povsod evidentirane (zadnja revizija je bila po zadevnem zakonu izvršena leta 1898).

Število in velikost gozdnih posestev:

110.195 gozdnih posestev	do	5 ha, skupaj	. . .	217.182 ha
19.321 gozdnih posestev	od 5 do	10 ha, skupaj	. . .	131.535 ha
8.547 gozdnih posestev	od 10 do	50 ha, skupaj	. . .	155.272 ha
393 gozdnih posestev	od 50 do	100 ha, skupaj	. . .	26.304 ha
227 gozdnih posestev	od 100 do	300 ha, skupaj	. . .	37.135 ha
30 gozdnih posestev	od 300 do	500 ha, skupaj	. . .	10.709 ha
32 gozdnih posestev	od 500 do	1000 ha, skupaj	. . .	23.271 ha
20 gozdnih posestev	od 1000 do	2000 ha, skupaj	. . .	28.894 ha
2 gozdni posestvi	od 2000 do	3000 ha, skupaj	. . .	5.489 ha
6 gozdnih posestev	od 3000 do	4000 ha, skupaj	. . .	20.081 ha
1 gozdno posestvo	od 4000 do	5000 ha, skupaj	. . .	4.048 ha
1 gozdno posestvo	od 7000 do	10.000 ha, skupaj	. . .	7.834 ha
2 gozdni posestvi	nad 10.000 ha,	skupaj	. . .	40.281 ha

Iz tega številčnega prikaza sledi, da v Sloveniji prevladuje individualna mala gozdna posest, ki je po večini v rokah kmetov. Posestev izpod 10 ha je bilo v primeri s celotno gozdno površino Slovenije 49 % ali približno polovica, do 50 ha pa skupno okoli 71 %. Na gozdna posestva, večja od 50 ha, je odpadlo 29 %, na posestva nad 300 ha pa samo okoli 20 % gozda.

Gozdnih zadrug v Dravski banovini dejansko ni bilo. Bilo je le več zadrug za vnovčevanje lesa, nekaj zadrug za domačo lesno obrt in gozdno-pašniških oziroma živinorejskih zadrug, ki so imele nekaj gozda. Člani lesnih predelovalnih zadrug so ostali individualni lastniki svojih gozdov.

Po predpisih zakona o gozdovih iz leta 1930 so morali gospodariti po gozdnogospodarskem načrtu: z državnimi gozdovi, z gozdovi samoupravnih teles, z gozdovi Kranjskega verskega zaklada, Začasne državne uprave razlaščenih gozdov, raznih verskih ustanov in cerkve, imovnih občin, solastnikov oziroma zemljiških skupnosti ter z gozdovi, obremenjenimi s služnostmi. Po zakonu o banski upravi so morali imeti gozdnogospodarske načrte tudi delniške družbe in denarni zavodi. Sestava gozdnogospodarskega načrta je bila obvezna za okoli 24 % gozdov v Sloveniji. Pretežni del te površine je imel tudi že gospodarske elaborate.

V celem je bilo v Sloveniji urejenih 127.410 ha ali 18,6 % gozdov, neurejenih pa 560.565 ha ali 81,4 %.

Torej za ogromno površino, ki je obsegala okoli 76 % vseh gozdov Slovenije, načrti niso bili predpisani. Za te gozdove so veljale po gozdnem zakonu le nekatere splošne omejitve v pogledu prijavljanja sečenj, predpisov za obnovo in nego ter za varstvo gozdov.

Gozdovi Slovenskega Primorja so bili zajeti v italijanski statistiki iz leta 1929. pod Julijsko Krajino.

Po mirovni pogodbi z Italijo je pripadlo LR Sloveniji gozdne površine — po davčnem katastru — 142.515 ha. Od tega odpade na

drž. gozdove oziroma gozdove občeljidskega imetja	. . .	42.124 ha,
nedržavne gozdove	. . . . .	100.391 ha.

Po gozdnem katastru iz leta 1940. je bila gozdna površina precej večja (okoli 165.000 ha, torej za okoli 23.000 ha več).⁷⁾

Po lastninski strukturi se gozdna posest Slovenskega Primorja po večini ne razlikuje od one v bivši Sloveniji, saj so se vse te nekdanje avstrijske pokrajine dolgo razvijale pod enakimi političnimi in socialno-ekonomskimi pogoji. Urejenih gozdov je bilo v Slovenskem Primorju po ocenitvi okoli 25—29 %.

Ob osvoboditvi so nastale manjše spremembe v površini bivše Slovenije tudi zaradi poprave meje proti LR Hrvatski. Sloveniji so pripadle bivše kraj. občine Draga, Osilnica in Trava s skupno gozdno površino 5.764 ha. Te občine bivšega kočevskega okraja so bile l. 1929. priključene okraju Čabar v Savski banovini. Dalje je pripadla Sloveniji k. o. Marindol v okraju Črnomelj na levem bregu Kolpe s 384 ha gozda. Odpadla pa je bivša občina Radatoviči v Gorjancih s 1945 ha gozda, ki je pripadla LR Hrvatski.

Organi, ki so v prejšnji Jugoslaviji delali na urejanju gozdov, so bili: za državne gozdove posebni oddelki za urejanje gozdnega obrata pri direkcijah državnih gozdov. Njihovo poslovanje je bilo določeno s posebnimi navodili na temelju zakona o gozdovih.⁸⁾ Navodila so predpisovala tudi način oziroma metode za urejanje gozdov in so vsebovala vse potrebne tehnične predpise.

Ti oddelki oziroma nameščenci so prevzemali proti odškodnini tudi urejanje javnopравnih in privatnih gozdov, v kolikor niso bili povsem zaposleni s svojim rednim delom. Po večini pa so ureditvena dela za nedržavne, javnopравne in privatne gozdove malega obsega prevzemali gozdarski nameščenci občepравnih oblasti, za večje pa uslužbenci gozdnih veleposestev ter civilni gozdarski inženirji. Pri svojem delu niso bili vezani na kakšne posebne zakonske predpise, temveč so precej svobodno izbirali metodo urejanja. Gospodarske osnove oziroma programe je odobraval gozdarska nadzorna oblast, njena kontrola pa se je nanašala v glavnem na vprašanje letnega poseka, načina sečnje in na program pogo-zdovanja. Tako torej ni bilo niti govora o kakšni enotnosti na področju urejanja gozdov v pogledu načina ureditve, obsega in natančnosti izvedbe in drugih okoliščin.

Ob osvoboditvi smo imeli na razpolago le malo gospodarskih osnov in programov, ki bi jih lahko rabili kot temelj za novo, socialistično planiranje. Po večini so bili elaborati že potekli in zaradi vojnih razmer so bili gospodarski predpisi neupoštevani. Mnogo operatov, zapiskov, kartografskega materiala, merilnih aparatov in pribora gozdnih uprav je bilo uničenega.

III. REALNE OSNOVE ZA SOCIALISTIČNO PLANIRANJE

Splošne osnove za prehod v socialistično gospodarstvo so se začele ustvarjati že med narodnoosvobodilno vojno. Ko je bil porušen stari upravni aparat tako glede na organizacijski sistem kakor na uradniški

⁷⁾ Catasto forestale — Compartimento della Venezia Giulia e Zara, — Roma 1940.

⁸⁾ Zakon o gozdovih, — Beograd 1930 — Navodila o urejanju državnih gozdov, — Beograd, 29. 12. 1931.

sestav, so se začeli formirati organi nove ljudske oblasti. Ob koncu vojne je bilo med drugimi osnovano tudi ministrstvo za gozdarstvo, najvišji organ, pristojen za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije. V tem ministrstvu je bil leta 1945 osnovan poseben oddelek za načrtno gospodarstvo.

V narodnoosvobodilni borbi, ki je imela značaj narodne in socialne revolucije, koreninijo tudi važne in daljnosežne spremembe v lastninski strukturi zemljiške posesti. Dne 21. XI. 1944 je bil izdan odlok AVNOJ o zaplembi imetja Nemcev in narodnih sovražnikov. S tem so prešla v last skupnosti velika proizvodna sredstva: poljedelska zemlja, gozdovi, industrijski obrati idr. kot splošno ljudsko imetje, tako da se je državni oziroma socialistični gospodarski sektor zelo okrepil. Po osvoboditvi so sledili: zakon o agrarni reformi in kolonizaciji ter zakon o nacionalizaciji industrijskih podjetij, ki pomenita nadaljnjo okrepitev državnega sektorja.

Splošne osnove za socialistično planiranje pomenijo tudi: ustava FLR Jugoslavije z dne 31. I. 1946 in ustave ljudskih republik, zakon o ljudskih odborih, dalje zakon o državnem gospodarskem načrtu, zakon o državnih gospodarskih podjetjih, temeljni zakon o proračunu idr. Za planiranje po panogi gozdarstva pa so pomembni: zakon o ravnanju z razlaščenimi gozdovi, uredba o organizaciji gozdarske službe ter splošni zakon o gozdovih.

Zvezno ministrstvo za gozdarstvo je takoj po osvoboditvi začelo s pripravljalnimi deli za splošno planiranje. Spričo dejstva, da je bila komaj ena četrtnina vseh gozdov urejena (a še ti elaborati so prišli zaradi vojne v nered), za ostale gozdove pa so obstajale le površne cenoitve, se je pokazala nujna potreba, da se na čim krajši oz. hitrejši način napravi ustrezni inventar vseh gozdov. Ta inventarizacija naj bi bila podlaga za splošno planiranje gozdnega in lesnega gospodarstva v prvi petletki ter temelj, na katerem bi se izvajalo definitivno urejanje gozdov. Z razpisom št. 1484 z dne 18. VI. 1945 je bila odrejena gozdnogospodarska teritorialna razdelitev države (rajonizacija). Površine federalnih republik so se razdelile v vertikalni smeri na gozdnogospodarske oblasti, področja, enote in oddelke. Gozdnogospodarske enote so ali državne ali pravnih oseb in zadrug ali privatnikov. Združujejo se kot celote v gozdnogospodarska področja. Ta naj bodo teritorialno čim bolj zaokrožene formacije, pri čemer se upoštevajo v glavnem geografski, biološki in prometni činitelji, ki vplivajo na gozdno in lesno gospodarstvo ter usmerjajo njegov razvoj. V okviru področij naj bi se uravnovesilo gozdno gospodarstvo v pogledu kritja lokalnih potreb po lesu. V mejah gozdnogospodarskih oblasti pa naj bi se dosegla izravnava prvenstveno v pogledu kritja potreb po lesu za industrijo.

V okviru teh formacij naj se z načrti oziroma gozdnoureditvenimi elaborati vskladi gozdna proizvodnja s potrebami lesne industrije in drugih gospodarskih panog po načelu trajnosti donosov. Glede trajnosti donosa so postavljene torej širše meje, kakor jih pozna klasična oziroma stara taksacija, ki je skušala včasih čisto izolirano, brez ozira na sosednje gozdove, doseči strogo trajnost donosov v okviru malih gospodarskih enot. Tipičen primer za to je gozdnogospodarska osnova za bivši državni gozd Martinček v gozdnem masivu Jelovice. Ta državni gozd s površino okoli 1360 ha, ki je mejil na tamkajšnje verskozakladne gozdove, je bil ob času

prve ureditve teh gozdov leta 1894 enodoben gozd s po večini enako starimi sestoji (80—100 let). Po predpisih ga je bilo treba spremeniti v »normalno stanje« tako v pogledu razporeditve starostnih razredov kakor tudi glede lesne zaloge in prirastka, da bi dajal enake letne donose lesa. Uredili so ga torej po načelu stroge trajnosti donosov brez kakršne koli povezave s sosednimi velikimi verskozakladnimi gozdovi, za katere so istočasno izdelovali posebne gospodarske osnove po istih kriterijih. Vsi ti gozdovi so bili pod isto državno upravo, pod neposrednim nadzorstvom ministrstva za gozdarstvo in rudarstvo v Beogradu in iste gospodarske oblike (oplodne sečnje), razlikovali so se torej le glede lastnine.

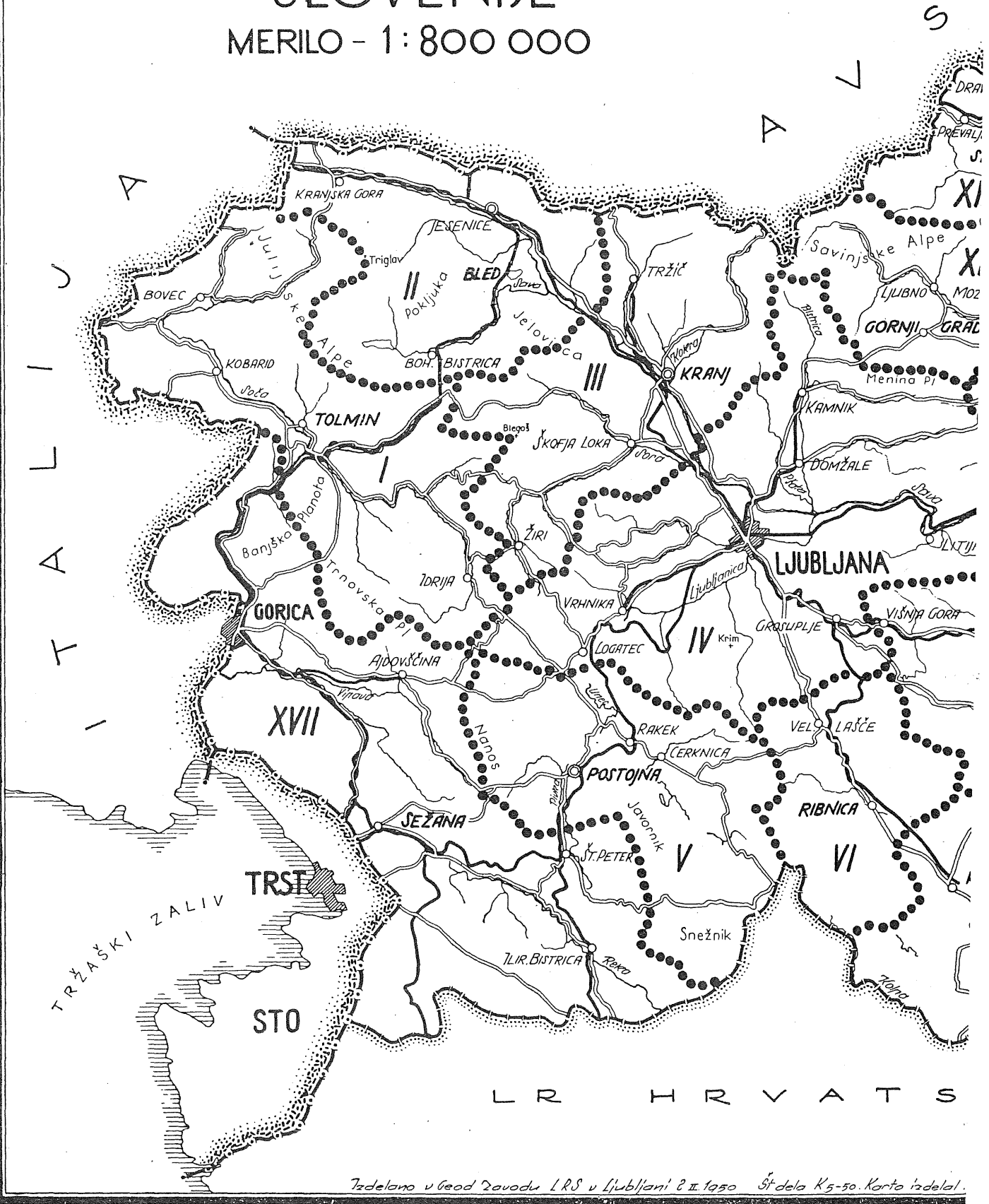
Posledica takšnega ravnanja je bila, da so morali za dosego »normalnega stanja« državnega gozda Martinčka pustiti rasti mnoge sestojе daleč nad obhodnjo, ki je bila itak že določena precej visoko na 120 let. Posamezni sestoji so zategadelj dosegli starost nad 150 let, kar dokazuje nesmotrnost tedanjega gozdnega gospodarstva. Z bistvom socialističnega planskega gospodarstva ni združljivo, da bi zaradi stroge trajnosti donosov po eni strani puščali rasti prestaro drevje, po drugi strani pa sekali premlade gozdove. Socialistično gospodarstvo ne zavrača načela trajnosti donosov, rešuje pa to vprašanje v širših mejah. Za načrtovanje kritja stalnih oziroma rastočih potreb po lesu so vsekakor potrebne neke konstante kot temelj, na katerem se lahko izdelujejo perspektivni plani za preskrbo ljudstva z lesom in za razvoj lesne industrije.

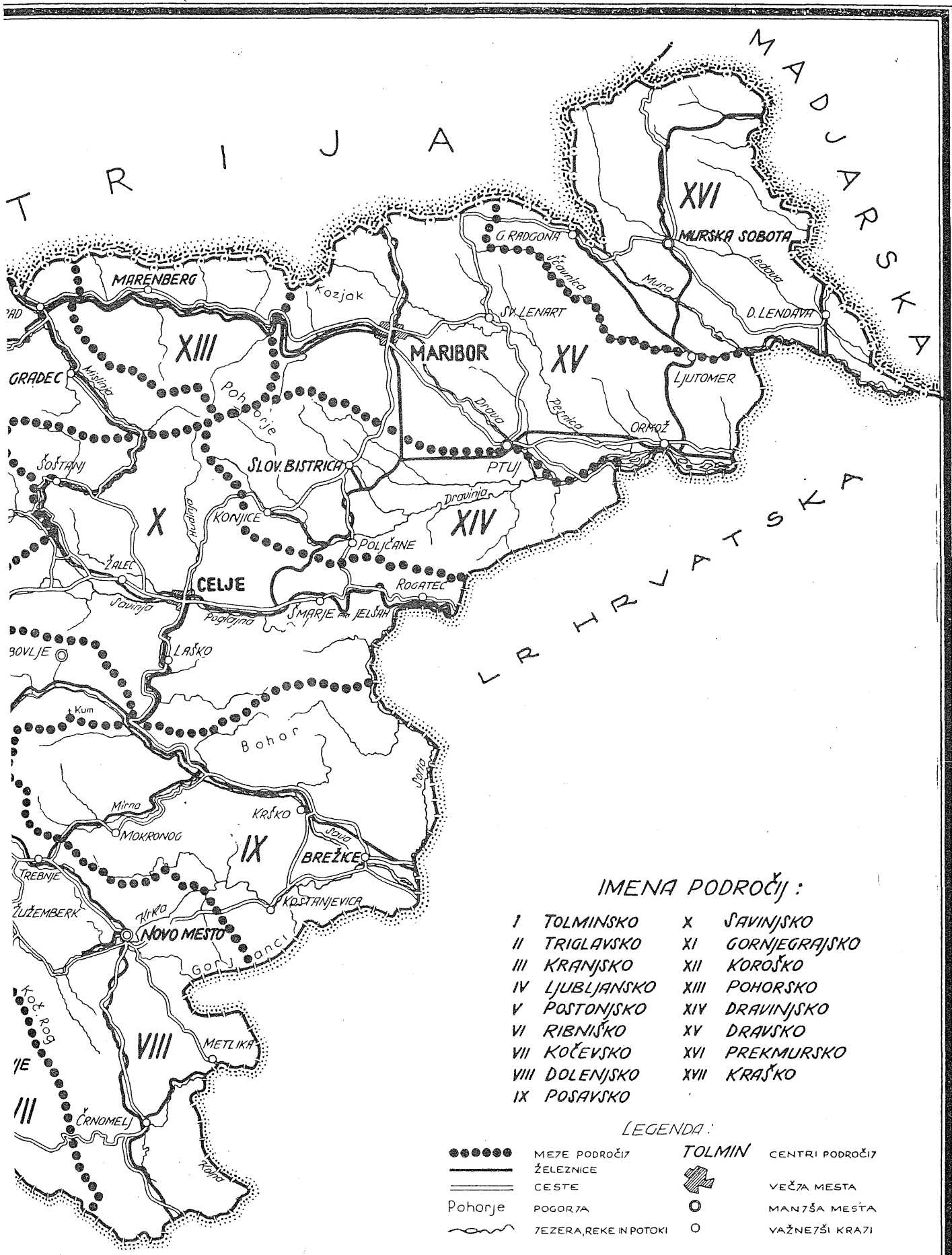
Oddelek za načrtno gospodarstvo pri ministrstvu za gozdarstvo LR Slovenije je predvidel v Sloveniji prvotno več gozdnogospodarskih oblasti, upošteva geografske cone in razmeroma mala področja. Načrtovalci v lesni industriji pa so predvidevali nujno koncentracijo male, zaostale žagarske ter druge lesne industrije v večje obrate in lesne kombinatе. Zato so težili k osnovanju večjih formacij, v okviru katerih naj bi se ustvarilo čim boljše ravnotežje v pogledu preskrbe s surovinami ter dosegla čim racionalnejša izraba proizvodnih sil in prometnih naprav. Nujno je bilo spraviti v sklad zahteve gozdne proizvodnje in smotrne uporabe lesa, ustvariti torej formacije, ki bi ustrezale vsem zahtevam. Ta vprašanja so se v Gozdarskem svetu ministrstva večkrat pretresala in pozneje v Gozdarskem inštitutu podrobno obdelala. Rezultat teh obravnav je bil, da so se gledanja zblížala in da se je doseglo soglasje v bistvenih vprašanjih. Vsa Slovenija je bila vzeta kot ena gozdnogospodarska oblast, kar popolnoma ustreza njeni velikosti ter geografsko-politični in ekonomski zaokroženosti. Osnovanih je bilo 17 gozdnogospodarskih odnosno lesno-industrijskih področij in sicer: 1. tolminsko, 2. triglavsko, 3. kranjsko, 4. ljubljansko, 5. postojnsko, 6. ribniško, 7. kočevsko, 8. dolensko, 9. posavsko, 10. savinjsko, 11. gornjegrajsko, 12. koroško, 13. pohorsko, 14. dravinjsko, 15. dravsko, 16. prekmursko, 17. kraško (glej karto gozdnogospodarskih področij!).

Gospodarska področja 1—16 obsegajo bolj ali manj visoko razvite gospodarske gozdove s številno, čeprav po večini zelo zaostalo lesno industrijo in močan državni gozdnogospodarski sektor. Kraško področje pa obsega le ožji kras z obsežnimi goljavami in opustošenimi gozdovi. Na tem področju bo težišče dela na obnovi in gojitvi gozdov, pri čemer bo treba reševati poleg čisto strokovno-tehničnih vprašanj (saditev najustrez-

GOZDNOGOSPODARSKA IN LESNOINDUSTRIJSKA PODROČJA SLOVENIJE

MERILO - 1:800 000

IMENA PODROČIJ :

I	TOLMINSKO	X	ŠAVINJSKO
II	TRIGLAVSKO	XI	GORNJEGRRAJSKO
III	KRANJSKO	XII	KOROŠKO
IV	LJUBLJANSKO	XIII	POHORSKO
V	POSTOJNSKO	XIV	DRAVINJSKO
VI	RIBNIŠKO	XV	DRAVSKO
VII	KOČEVSKO	XVI	PREKMURSKO
VIII	DOLENJSKO	XVII	KRAŠKO
IX	POSAVSKO		

LEGENDA :

●●●●●●	MEJE PODROČIJ	TOLMIN	CENTRI PODROČIJ
— — — — —	ŽELEZNICE	⊠	VEČJA MESTA
====	CESTE	○	MANJŠA MESTA
Pohorje	POGORJA	○	VAŽNEŠI KRAJI
~~	JEZERA, REKE I POTOKI		

GOZDARSKI INSTITUT SLOVENIJE
LJUBLJANA 1949

nejših vrst drevja na degradiranih tleh i. dr.) tudi razne socialno-ekonomske probleme v zvezi z življenjskimi pogoji tamkajšnjega prebivalstva.

Z razpisom zveznega ministrstva za gozdarstvo števil. 3200/46 z dne 28. 5. 1946 so bila izdana začasna navodila za urejanje gozdov. S tem razpisom je bilo določeno, da se sestavi za vso državo po federalnih republikah, vendar po enotnih smernicah:

- a) začasni inventar vseh gozdov,
- b) 20 letni perspektivni program,
- c) petletni načrt za izvajanje prve etape del na urejanju gozdov.

Stroške za splošno inventarizacijo kakor tudi za definitivno urejanje gozdov krijejo federalne enote za vse lastniške kategorije, torej tudi za privatne gozdove.

IV. SPLOŠNA INVENTARIZACIJA GOZDOV

Spričo dejstva, da so obstojale teritorialno določene gozdnogospodarske enote izpred vojne le za okoli $\frac{1}{5}$ vseh gozdov LR Slovenije, t. j. samo za urejene večje komplekse in jih za ostalo gozdno površino ni bilo mogoče formirati v kratkem času, se inventarizacija ni mogla izvesti na podlagi gozdnega katastra. Zato je prišel v poštev le davčni kataster, ki temelji na katastralnih občinah. Vendar je bilo mnogokje še te podatke težko dobiti, kajti v vojni je bilo mnogo katastrskih dokumentov, spiskov in kart uničenih.

Inventarizacijo je oddelek za urejanje gozdov pri ministrstvu za gozdarstvo LR Slovenije izvedel torej po katastralnih občinah, na podlagi površinskih in lastninskih podatkov davčnega katastra. Z okularno oceno gozdov so bili zbrani vsi potrebni elementi za ugotovitev lesne zaloge in njene strukture po vrsti drevja in debelinskih razredih ter prirastka: Terenska dela so bila konec leta 1946 v glavnem zaključena. S poizvedovanji v raznih predelih Slovenije so bili zbrani še podatki o domači potrošnji lesa. Nato se je zbrano gradivo obdelalo, uredilo po področjih in sestavil obširen elaborat o inventarizaciji gozdov.

Iz tega elaborata posnemamo naslednje ugotovitve:

1. **Gozdni fond nove Slovenije.** — Celotna z drevjem obrasla gozdna površina nove Slovenije po davčnem katastru je ugotovljena z 832.920 ha, kar znaša 41,8 % njene celotne površine. S priključitvijo manj gozdnatega Slovenskega Primorja se je odstotek gozdnosti nekoliko znižal. Na prebivalca pride povprečno 0.60 ha gozdov (po ljudskem štetju leta 1948 je imela LR Slovenija 1,389.084 prebivalcev).

Pri terenskih ogledih je bilo na splošno ugotovljeno, da se je gozd ponekod razširil na slaborodno poljedelsko zemljišče — v prvi vrsti na pašnike — v visokogorju in na Kočevskem. Te spremembe se pri tej priliki niso mogle upoštevati. Točno evidentiranje bo stvar definitivne ureditve gozdov, v kolikor to delo ne bo opravljeno s strani katastrske uprave (Geodetskega zavoda).

Izkaz gozdnih površin po področjih

Gozdnogospodarsko področje	Skupna površina področja v ha	Gozdna površina področja v ha	Gozd- natost v %	Površina državnih gozdov v ha	Površina privatnih gozdov v ha
I. Tolminsko	143.617	54.851	38	16.279	38.572
II. Triglavsko	98.573	48.819	49	19.637	29.182
III. Kranjsko	115.682	65.523	56	12.665	52.860
IV. Ljubljansko	230.940	103.132	45	13.426	89.706
V. Postojnsko	96.704	60.747	63	29.592	31.155
VI. Ribniško	52.152	23.701	46	9.259	14.522
VII. Kočevsko	64.030	19.730	31	14.020	5.710
VIII. Dolenjsko	165.176	69.622	42	15.623	53.999
IX. Posavsko	144.230	69.967	49	11.742	58.225
X. Savinjsko	152.103	70.757	47	12.129	58.628
XI. Gornjegrajsko	53.326	25.692	48	11.122	14.570
XII. Koroško	61.346	36.899	60	14.582	22.317
XIII. Pohorsko	45.331	28.059	62	12.234	15.825
XIV. Dravinjsko	87.928	39.382	45	10.725	28.657
XV. Dravsko	150.213	44.399	30	18.857	25.538
XVI. Prekmursko	117.219	28.163	24	7.249	20.914
XVII. Kraško	211.044	43.399	21	835	42.564
	1,992.814	832.920	41,8	229.976	602.944

2. Lastninski odnosi. — Na državni sektor odpade okoli 28 %, na nedržavnega pa okoli 72 % gozdov. To razmerje pa ni dokončno, ker organi agrarne reforme še niso povsod zaključili dela. V državni sektor so pripadli gozdovi bivšega državnega gozdnega erarja, banovinski, okrajni, občinski, mestni in vaški gozdovi ter večina zaplenjenih in razlaščenih gozdov.

Privatni sektor sestavlja z malimi izjemami mala in srednja kmečka gozdna posest.

3. Gozdovi po obliki gojenja:

a) grmišča (šikare)	4.078 ha ali 0,5 %
b) nizki (panjevski) gozdovi	28.797 ha ali 3,5 %
c) visoki (semenski) gozdovi	800.045 ha ali 96 %

Tipičnih srednjih gozdov dejansko nimamo.

4. Po načinu gospodarjenja imamo v pretežni meri prebiralne gozdove raznih variant. V prvi vrsti so to skoraj vsi gozdovi male oziroma srednje posesti, v veliki meri pa tudi gozdovi državnega sektorja. Enomernih ali enodobnih gozdov, nastalih s sečnjo na golo in oplod, je razmeroma malo. Tipičnih prebiralnih gozdov pa tudi ni mnogo. Večinoma imamo neštivilne prehode raznih gospodarskih oblik.

5. Lesna zaloga. — Na 832.920 ha gozdne površine je bilo leta 1946 lesne zaloge 110,842.000 m³ ali povprečno na ha 137,5 m³ upošteva je vso lesno gmoto nad 7 cm premera. Normalna zaloga pri polni zarasti bi mogla biti 250 m³ na ha, pri dejansko dosegljivi zarasti v Sloveniji 0,85 pa bi znašala okoli 210 m³. Stvarno pomeni povprečje 137,5 m³ okoli 65 % dejansko dosegljive ali 55 % tako imenovane normalne lesne zaloge.

Gozdovi državnega sektorja, ki so bili po večini dobro strokovno oskrbovani, izkazujejo precej višjo povprečno lesno zalogo kakor privatni gozdovi.

6. **Struktura lesne zaloge.** — Taksacija se je izvedla po debelinskih in ne po starostnih razredih. Po debelini v prsni višini (1,30 m) je bilo drevje razdeljeno v tri debelinske razrede, ki kažejo v primerjavi z normalnim stanjem tole podobo:

Debelinski razredi	dejanska lesna zaloga	normalna lesna zaloga
I. do 20 cm	35 %	15 %
II. 21—40 cm	50,5 %	50 %
III. 41 cm in več	14,5 %	35 %

Struktura normalne zaloge je vzeta po novejši strokovni literaturi.⁹⁾ Iz tabele sledi, da je pravilno razmerje v našem primeru postavljeno tako rekoč na glavo. V prvem debelinskem razredu imamo dvakrat preveč, v tretjem pa dvakrat premalo lesa, medtem ko lesna zaloga v drugem debelinskem razredu precej ustreza normalnemu stanju.

7. **Vrste drevja.** — Posamezne glavne drevesne vrste so zastopane po lesni zalogi v naslednjem razmerju:

iglavci 53 %; od tega smreka 25 %, jelka 17 %, bor 8 %, macesen 1 %; listavci 47 %; od tega bukev 35 %, hrasti 7 %, ostali listavci 5 %.

Iglavci in listavci so torej udeleženi približno na polovico. Naša glavna drevesna vrsta je bukev, sledijo smreka, jelka in bor. Med hraste so šteti: dob, graden, cer in ostali domači in tuji hrasti. Eksote niso posebej izkazane.

Gozdovi so po večini mešani sestoji iglavcev in listavcev, razmeroma malo je čistih enovrstnih gozdov bukve, smreke, jelke, hrasta in bora.

8. **Prirastek.** — Glede na dejstvo, da imajo naši gozdovi po večini prebiralno obliko, se je ugotovil za vse tekoči letni prirastek, ne pa povprečni sečni prirastek. Izkazan je skupno z okoli 2,700.000 m³ ali povprečno na ha 3,25 m³ lesne gmote kot oblovina nad 7 cm premera. Ugotovljeni prirastek je za 30 % večji, kakor ga izkazuje gozdna statistika iz leta 1938, ki navaja za predvojno Slovenijo tekoči prirastek 2,47 m³ na ha.

9. Poraba lesa:

a) Za kurjavo se porabi letno okoli 66 % prirastka ali 1,800.000 m³ lesa. To pomeni, da odpade na prebivalca okoli 1,2 m³ lesa kot kurivo. Dejansko se porabi v ta namen še več lesa. V navedeni množini namreč niso všteti donosi lesa na negozdnih tleh, tudi ne šibje, vejevje izpod 7 cm premera in štorovje, dalje žaganje in drugi odpadki, ki se v precejšnji meri porabijo za kurjavo, predvsem v kmečkih gospodarstvih. Te lesne množine ne bremenijo gozdnogospodarske bilance, pa zaradi tega niso bile upoštevane.

b) Za tehnično uporabo odpade okoli 34 % prirastka ali 900.000 m³. Od tega se potroši v kmečkem oziroma domačem gospodarstvu okoli 140.000 m³. Ostali tehnični les se porabi — po vrstnem redu in obsegu potrošnje: v

⁹⁾ Glej ing. J. Safar, Preborna šuma i preborno gospodarjenje. — Zagreb 1948.

žagarski industriji pretežno za polfabrikate, v mehانيčni predelovalni lesni industriji za parkete, furnirje, vezane plošče, pohištvo, kopita, merila i. dr., deloma pa v lesni obrti; v lesni industriji za kemično presnovo: v celulozo, papir, gradbene plošče, oglje, tanin i. dr.; v rudarstvu kot jamski les; v gradbeništvu v raznih sortimentih, ki so deloma produkt žagarske oziroma mehanične predelovalne industrije, deloma pa prihajajo direktno iz gozda kot: drogovi, pragovi, škodljje, tesane grede (tramovi).

10. Postranski gozdni proizvodi. — Spričo zelo znižane lesne zaloge postajajo postranski gozdni pridelki čim dalje važnejši gospodarski vir iz naših gozdov. Poleg raznih plodov in semenja, jagodičja, zdravilnih rastlin, gob in drugih, ki so važni za prehrano, zdravilstvo in za izvoz, se v zadnjem času pridobivajo večje množine drevesne smole, eterična olja iz iglic, šiške in drevesna skorja za tanin ter drugi gozdni postranski proizvodi kot surovine za kemično industrijo. Pridobivanje teh proizvodov ne škoduje produktivnosti gozdov, pač pa jim škoduje gozdna paša in steljarjenje, ki je posebno v gozdovih nedržavnega sektorja zelo razširjeno in ki občutno ovira obnovo in donosnost gozdov.

Splošni zaključki glede gozdnega in lesnega gospodarstva LRS na podlagi izvršene inventarizacije so tile:

V pogledu razširjenosti gozdov je inventarizacija ugotovila, da se je gozdna površina v splošnem povečala, namreč v primeri z ono, ki je izkazana v davčnem katastru. Povečanje gre po večini na račun slaborodnih poljedelskih zemljišč. Redkokje pa je gozd zavzel tla, ki niso bila kultivirana. Nasprotno so raziskavanja Gozdarskega instituta Slovenije v visokogorju oziroma v alpskih predelih ugotovila, da se je gornja gozdna vegetacijska meja v mnogih predelih znižala za več sto metrov. To je posledica deloma nepravilnega izvajanja sečenj, kar je sprožilo močno delovanje erozijskih sil narave, deloma pa paše na neustreznih tleh. Tako se je povečala površina neproduktivnih tal. Velikost neplodne površine se različno ocenjuje; profesor Melik¹⁰⁾ n. pr. jo ceni 5,45 % vse površine Slovenije. Cenitve pa se ujemajo le v tem, da neproduktivna ploskev narašča.

Inventarizacija ni ugotovila, koliko gozdne površine odpade na absolutna in koliko na relativna gozdna tla. Po raznih cenitvah moremo sklepati, da odpade na relativna gozdna tla največ 25 % gozdnega zemljišča. V perspektivi našega gospodarskega razvoja moremo predvideti, da bomo morali spričo pomanjkanja poljedelskih zemljišč v Sloveniji spremeniti velik del relativnih gozdnih tal v poljedelske oziroma kmetijske kulture; te pa bo treba ponekod zavarovati z gozdnimi zaščitnimi pasovi, ki so v Sovjetski zvezi in drugih državah pokazali odlične rezultate. Gornjo gozdno mejo bomo morali dvigniti ter pogozditi absolutna gozdna zemljišča na Krasu in drugod.

Spričo dejstva, da imamo v Sloveniji le malo neproduktivnih tal, obnova gozdov ni posebno velik in težak problem. Težave so bolj socialne in gospodarske kakor tehnične narave. V borbi za obstanek je bilo v kapitalistični dobi siromašno prebivalstvo navezano na izrabo slaborodnih tal. Z razvojem naše industrializacije je dana možnost za ustrezno zaposlitev vseh ljudi in to se bo brez dvoma ugodno pokazalo tudi v pogledu smotrne, načrtne obnove gozdov.

¹⁰⁾ A Melik, Slovenija, str. 400, Ljubljana 1936.

Inventarizacija je številčno prikazala neugodno stanje gozdov v pogledu strukture lesne zaloge. To velja v prvi vrsti za kmečke gozdove, katerih slabo stanje je posledica kapitalističnega razvoja v zadnjih sto letih. Naš kmet je sicer že pri odpravi tlačanskega razmerja oziroma pri odkupu servitutov prejel po večini zanemarjene gozdove, ki so bili v bližini naselij in degradirani zaradi paše in steljarjenja; vendar so v tako neugodno stanje prišli še bolj zaradi gospodarskega liberalizma, ko je kmet kot individualni lastnik postajal vedno česče plen domačih in tujih špekulantov z lesom. Ne samo majhna zaloga lesa, njena neugodna struktura, temveč tudi slabo stanje gozdov v pogledu kakovosti sestojev ogroža nadaljnji razvoj naše industrije. Primanjkljaj v našem najvišjem debelinskem razredu pomeni kritični moment za žagarsko industrijo, ki zahteva debelejšo hlo-dovino in ustrezne kvalitete. Naša žagarska industrija je hipertrofična, nizkega organskega sestava kapitala, zaostala in v veliki meri neustrezno dislocirana. V času obnove in izgradnje pa bo morala ostati še dogleden čas naša glavna industrija, dokler se ne bo modernizirala in razvila lesna industrija za fino mehanično predelavo in za kemično presnovo lesa. Posebno bo treba pospeševati razvoj kemične industrije, ki ne postavlja več tolikšnih zahtev glede kvalitete kakor kvantitete lesne mase. Z ustreznimi gojitvenimi ukrepi, z negovanjem sestojev od rane mladosti in pospeševanjem hitrorastočih vrst drevja se bo struktura gozdov hitro popravljala in dvigal njen prirastek. Objektivni pogoji za to so dani. Razmerje drevesnih vrst je ugodno, tudi so te na splošno z ozirom na biološke, klimatske in edafske činitelje pravilno porazdeljene. Izjemo pomenijo le smrekovi gozdovi v ravninskih predelih in sredogorju, ki so v veliki meri degenerirani, kar je neugoden rezultat posnemanja stare nemške šole za gojitev gozdov. Vendar smreka v nižinah ne tvori večjih čistih kompleksov in jo bo mogoče kmalu zamenjati z ustrežnejšimi drevesnimi vrstami. Čisti smrekovi gozdovi v sredogorju, v kolikor so na neustreznih rastiščih, pa ne pomenijo tolike nevarnosti in se bo premena (konverzija) lahko izvršila brez večjih žrtev v daljšem obdobju.

V pogledu prirastka so ugotovitve inventarizacije posebno važne. Način njegovega ugotavljanja sicer ni mogel dati natančnih rezultatov, vendar sta splošna podoba in primerjava prejšnjih cenitev z dejanskim posekom vodila do zaključka, da so bile dosedanje cenitve letnega prirastka v glavnem prenizke. Toda tudi ta na novo ugotovljeni prirastek daleč zaostaja za onim, ki bi ga mogli dajati naši gozdovi pri pravilnem gojenju. Dejstvo, da so gozdovi v biološkem pogledu v glavnem zdravi in njih ekološki pogoji ugodni, opravičuje trditve taksatorjev, da so dani tudi vsi naravni pogoji za znatno zvišanje prirastka v razmeroma kratkem času.

Posebno skrb bo spričo zmanjšane lesne zaloge naših gozdov posvetiti odpravi steljarjenja in reguliranja paše s tem, da se potegne čim ostrejša meja med gospodarskim gozdom in pašniki za intenzivno gojenje posameznih kulturnih vrst; prav tako tudi pridobivanju postranskih gozdnih proizvodov, v kolikor ne zmanjšuje produktivnosti gozdov in ne ovira njih naravne reprodukcije: gozdnih plodov, zdravilnih rastlin, drevesnih iglic, drevesnih smol, čreslovine in drugih postranskih proizvodov za industrijsko predelavo. V zvezi s tem je zelo pomembno tudi ogljarstvo: po eni strani omogoča z odstranitvijo manjvrednega materiala

iz čiščenj in redčenj dviganje prirastka gozdov, po drugi strani pa pridobivanje oglja in — z novimi pečmi za poogljjevanje — tudi dragocenih tekočih produktov (katrana, očetne kisline idr.), ki pomenijo izhodiščno surovino za industrijsko predelavo.

V pogledu porabe lesa za domačo potrošnjo odkrivajo ugotovitve inventarizacije problem, ki bo postal zelo pereč, ko bomo postavljeni pred nalogo, da uravnesimo letni posek z letnim prirastkom. Potrošnja drv za kurjavo je prevelika in jo je sedaj mogoče kriti le zategadelj, ker sekamo večletni prirastek. Neracionalno se troši tudi tehnični les v gradbeništvu, prometu, rudarstvu in hišnem gospodarstvu. Poleg zgoraj navedenih gojitvenih oziroma ekonomskih ukrepov nam gospodarski položaj tudi nujno nalaga, da posvečamo več skrbi štednji lesa za domačo potrošnjo, da tako razširimo surovinsko bazo naše lesne industrije. Racionalneje je treba izkoriščati lesne ostanke, ki doslej po večini propadajo ali se trošijo le za kurjavo, smotrno izkoriščati naše specialne lesove (smrekov resonančni in avionski les, macesen, brezo, lipo, črni gaber, črno jelšo, tiso idr.), v prvi vrsti pa delati na smotrnejši izrabi bukovine, naše glavne drevesne vrste. Dosedanji razvoj na področju lesne predelave je dajal prednost iglavecem in vodil do kolikor toliko modernih obratov za njih predelavo, vprašanje tehnične izrabe bukovine pa je še vedno zelo pereče. Nujna je torej rešitev problema instalacij za predelovanje bukovega lesa v celulozo, umetna vlakna za tekstilije, gradbene plošče idr.

V. UREJANJE GOZDOV V PRVI PETLETKI IN NOVE PERSPEKTIVE

Podatki inventarizacije so bili podlaga za sestavo petletnega plana po panogi gozdarstva in lesne industrije. V pogledu urejanja gozdov ima petletni plan FLRJ tole določilo: »Urediti, t. j. premeriti, popisati in določiti prirastek in donos na površini najmanj 3 milijonov ha gozda in gozdnega zemljišča.«

Za definitivno urejanje gozdov so bila od zveznega ministrstva za gozdarstvo izdana na osnovi zakona o gozdovih nova, splošna navodila¹¹⁾; začasna navodila so veljala samo za izdelavo splošne inventarizacije gozdov. Splošna navodila za urejanje gozdov razširjajo, spopolnjujejo in poglobljajo začasna navodila.

V pogledu gospodarskih področij ta navodila določajo med drugim, da naj obsegajo povprečno okoli 50.000 ha gozdne površine. Za formiranje gospodarskih enot ne predpisujejo velikosti, pač pa navajajo poleg lastniških kriterijev (državni, združni in privatni sektor) še druge: vrsto ali tip gojenja, dolgost obhodnje, način sečnje, vrste drevja, konfiguracijo terena, varovalno funkcijo gozdov idr. Glede velikosti oddelkov določajo, po intenzivnosti gospodarstva in konfiguraciji terena: v ravnini 20—40 ha, v goratih predelih pa do 150 ha gozdne površine, pri čemer naj se upoštevajo v prvi vrsti naravne meje.

V pogledu kartiranja gozdov predvidevajo 3 vrste kart: osnovne (v merilu 1:5000, 1:10.000 in 1:25.000 po potrebni stopnji natančnosti), sestojne in gospodarske karte.

11) »Opšta uputstva za uređivanje šuma«, Beograd, 18. III. 1948.

Lesna zaloga se po pravilu ugotavlja s pomočjo primerjalnih ploskev, ki jih je izbrati tako, da se subjektivni moment kolikor mogoče izključi. Znašajo naj 2—6 % površine sestoja. Lesna zaloga se grupira po debelinskih razredih od 10 do 10 cm, začenši z 11 cm premera v prsni višini, in sicer za vse gojitvene oblike gozdov, torej tudi za enomerne (enodobne) gozdove s sečnjo na golo in na oplod (postopno sečnjo), za katere se v prvi vrsti tvorijo starostni razredi.

Prirastek, kot najvažnejši taksacijski element, naj se ugotavlja z neposrednim raziskovanjem na stalnih raziskovalnih površinah. Na vsakem gozdnogospodarskem področju je osnovati več takih objektov ter v ureditvenih elaboratih predpisovati način dela in kontrole na raziskovalnih površinah.

Ureditveni elaborati, sestavljeni po gozdnogospodarskih področjih, se delijo na splošne in posebne. Splošni elaborat prikazuje področje kot gospodarsko celoto, posebni elaborati pa obsegajo posamezne gosp. enote.

Pri opisu gozdov je treba poleg drugih činiteljev navesti tudi rastlinske združbe po sestojih in prikazati fitocenološke in pedološke odnose celega področja.

Splošna navodila obsegajo dalje določbe glede prikazovanja potrošnje glavnih in postranskih gozdnih proizvodov, naprav za predelovanje lesa, prometnih naprav za izvoz lesa iz gozdov ter glede drugih tehničnih in socialno-ekonomskih činiteljev. Veliko važnost posvečajo natančni evidenci gospodarstva po ureditvenih elaboratih. V pogledu revizije elaboratov ne predpisujejo rokov, temveč samo splošni postopek.

Splošna navodila za urejanje gozdov so okvirna določila, po katerih zvezno ministrstvo za gozdarstvo koordinira in nadzira urejevalna dela vseh federalnih republik. Na podlagi teh okvirnih navodil so izdala republiška ministrstva, pristojna za gozdarstvo, podrobna navodila za urejanje gozdov.¹²⁾

V spopolnitev splošnih navodil so bila sestavljena za Slovenijo, v sodelovanju med oddelkom za urejanje gozdov in Gozdarskim inštitutom Slovenije, podrobna določila in smernice. Med temi so najvažnejše:

1. Izdelati je geobotanične karte, ki naj bodo osnova za taksacijska, gojitvena in melioracijska dela v gozdarstvu. Pri tem se je treba ozirati na biološko-fitosociološke odnose posameznih gospodarskih področij in predpisati pravilen vegetacijski tip gozda. Vegetacijske karte naj čim nazorneje predočijo dinamiko vegetacije.

2. Geobotanično kartiranje naj bo temelj za ugotovitev racionalne meje med gozdovi in kmetijskimi kulturami oziroma oslon pri reševanju vprašanja absolutnih in relativnih gozdnih tal. Razmejitev in razvrstitev zemljišč naj se izvede — vsaj v glavnih obrisih — pred začetkom taksacijskih del.

3. Glavna gospodarska oblika naj ostane tudi v bodoče prebiralni gozd; za smreko in bukev pa se priporoča oblika, ki izvira iz oplojnega načina sečnje. Sečnja na golo naj bo izjema, izvaja naj se na manjših površinah; tako bo mogoče spraviti v sklad prednosti enomernih gozdov v pogledu eksploatacije z večjimi stroški reprodukcije nasproti prebiralnim

¹²⁾ V LR Sloveniji so bila izdana »Navodila za urejanje gozdov v LR Sloveniji« dne 31. VIII. 1949.

gozdovom. Pogozdovanje s sajenjem naj se čim bolj omeji, pospeševati je naravno pomlajevanje oziroma setev.

4. Monokulture na velikih površinah, ki izvirajo iz gospodarjenja po načelih stare nemške šole o gojenju gozdov, naj se spremenijo v mešane gozdove. Skupinskemu mešanju je dajati prednost pred posamičnim mešanjem. Iglavci in listavci naj bodo udeleženi približno v sedanjem razmerju. Izbor drevesnih vrst naj se ravna po načelih vede o rastlinskih združbah. Pospeševati je uvajanje in gojenje hitrorastočih drevesnih vrst.

5. Lesna zaloga naj se ugotavlja po pravilu s primerjalnimi ploskvami v obliki krogov. Njih velikost in njih število naj bosta izbrana tako, da bo zadoščeno zahtevi po hitrem delu ob ustrezni natančnosti za določanje vseh elementov, ki so potrebni za ustvarjanje čim vernejše podobe gozdov.

6. Letni prirastek je ugotoviti kot tekoči periodični prirastek za razdobje 10 let. Upoštevati je glavni kakor tudi izločeni sestoj. Z ozirom na dosedanje pomanjkljivo ugotavljanje prirastka oziroma pomanjkanje lokalnih tablic je posvečati vprašanju prirastka posebno skrb.

7. Letni donos, posek ali etat naj se določa po kontrolni metodi, ki naj postane vodilna metoda za urejanje naših gozdov. Revizija ureditvenih elaboratov se izvede vsakih 10 let. Lesna zaloga in prirastek se ugotavljata po isti metodi, da bodo podatki komparabilni.

8. Zaradi pomanjkanja lokalnih tablic oziroma nedognanih kriterijev za obliko normalnega ali idealnega prebiralnega gozda naj se v glavnih gozdnih kompleksih izloči ustrezno število manjših raziskovalnih objektov. S sodelovanjem Gozdarskega inštituta Slovenije se bo po znanstvenih načelih na teh objektih izvajala sečnja in gojitev sestojev ter preučevala dinamika priraščanja.

Petletni plan LR Slovenije določa v pogledu urejanja gozdov tole:

»Premeriti, popisati in določiti prirastek in donos na površini najmanj 360.000 ha gozdov in gozdnega zemljišča. Posvetiti posebno skrb ureditvi privatnih gozdov. Za urejanje investirati 20 milijonov dinarjev.«

Ureditev vseh gozdov Slovenije je planirana za eno desetletje. V prvi petletki je predvideno za urejanje sicer nekoliko manj kot polovica vseh gozdov, ker so objektivni pogoji v začetku precej težji. Primanjkuje namreč izvežbanega kadra, merilnih priprav, premalo je skušenj. V drugi petletki bo večina teh ovir odpadla.

Po vrstnem redu so bila za urejanje v prvem letu predvidena naslednja gozdnogospodarska področja: triglavsko, kočevsko in ribniško. Ta področja so bila izbrana zaradi tega, ker prvič obsegajo velike komplekse gozdov državnega sektorja, in drugič, ker je v teh področjih vprašanje razmejitve med gozdi in pašniki v zvezi z novim zakonom o agrarnih skupnostih (po katerem je posest teh skupnosti razglašena za splošno ljudsko imetje) postalo najbolj pereče.

Glavni problem, ki ga je treba obvladati pri urejanju naših gozdov, je zajetje nedržavnega gozdnega sektorja. V socialističnem družbenem redu, ki pozna le državno in zadružno lastnino, to vprašanje ne bi delalo posebnih težkoč. V pogojih ljudske demokracije, v fazi postopnega prehoda iz kapitalizma v socializem, v naši ekonomski stvarnosti, ki pozna poleg državne in zadružne tudi privatno lastnino zemlje, pa je obvladanje privatnega gozdnega gospodarstva težka, zelo komplicirana naloga. Ta problem je v Sloveniji težji kakor v drugih federalnih enotah Jugoslavije,

ker prevladuje pri nas privatna, po večini zelo razdrobljena gozdna posest. Stanje v drugih republikah pa je nasprotno, v vseh visoko prevladuje državni oz. socialistični sektor.

Državni sektor, ki obsega sedaj okoli 28—30 % vseh gozdov Slovenije, se bo po dokončni ureditvi nekaterih lastninskih odnosov še nekoliko povečal. Lastninske spremembe, izvirajoče iz zakonov o agrarni reformi, o nacionalizaciji, o agrarnih skupnostih in iz sodnih zaplemb, v zemljiškem katastru še niso povsem izvedene in na terenu gozdovi še ne povsod odmerjeni. Tudi še ni izvedena arondacija in komasacija državnega sektorja, ki jo s tem v zvezi predvideva zakon o ravnanju z razlaščenimi gozdovi. Kje se bo v pogledu površine ustalila meja med državnim in nedržavnim gozdnim sektorjem po ureditvi vseh navedenih odprtih vprašanj, za sedaj ni mogoče točno navesti. Podoba je, da bo razmerje okoli $\frac{1}{3}$ državnih nasproti $\frac{2}{3}$ nedržavnih gozdov.

Privatna posest se povezuje v zadruga raznih tipov. Najprimernejša združna oblika v pogledu gozdnega gospodarstva je seveda zadruga najvišjega tipa, t. j. s kolektivno lastnino gozdov. Druge oblike zadrug rešujejo vprašanje le deloma, vendar pomenijo tudi te napredek nasproti individualnemu drobnemu gospodarstvu. Naš, za sedaj najvažnejši gospodarski problem — agrarni problem — je torej v stanju reševanja. »Dokončna oblika zemljiške posesti se bo namreč formirala šele ob koncu prehodnega obdobja iz kapitalizma v socializem,« pravi B. Kidrič.¹³⁾

Neurejeni lastninski odnosi so glavna ovira za hitro urejanje gozdov. V mnogih gozdnogospodarskih enotah, teritorialno lepo zaokroženih, se izprepletajo površine državnih, združnih in privatnih gozdov. Ta okolnost zelo otežkoča sestavo gospodarskih elaboratov. Evidenca gospodarjenja se mora voditi po oddelkih kot najmanjših stalnih terenskih enotah. To naj velja tako za državne kakor tudi za nedržavne gozdove. Meje oddelkov tudi mnogokje sekajo privatne ali združne parcele na dvoje. Kako voditi potem evidenco gospodarjenja v urejenih nedržavnih gozdih, če zasebniki ne nastopajo kot kolektivni lastniki, temveč kot številni individualni gospodarji?

Takšna in podobna vprašanja se pojavljajo zelo pogosto. Tehnično so sicer rešljiva, toda v ekonomskem pogledu so ta dejstva velika ovira, posebno spričo maloštevilnega gozdarskega kadra. Natančna evidenca gospodarjenja — ena glavnih nalog pri urejanju gozdov — zahteva ustrezno število usposobljenega gozdarskega osebja. Strokovno gozdarsko osebje, ki je imelo v kapitalistični Sloveniji po večini nadzorne posle, je moralo v novem redu prevzeti prvenstveno gospodarske dejavnosti tako v pogledu gozdnega kakor tudi lesnega gospodarstva; torej v veliki meri posle, ki so jih prej vršili privatniki, lesni industrijalci in trgovci. Odtod in iz povečanja državnega sektorja izvira v prvi vrsti občutno pomanjkanje strokovnega kadra, ki otežkoča hitro izvajanje ureditvenih del in dela evidenco gozdnega gospodarstva v veliki meri problematično.

Za pripravljalna, t. j. v prvi vrsti geodetska dela, je občutno pomanjkanje geodetov in sodobnih merilnih priprav. Fotogrametrija je pri nas šele v povojih in še ne prihaja v poštev kot pripomoček pri urejevalnih

13) B. Kidrič, »O graditvi socialističnega gospodarstva FLR Jugoslavije«, str. 12. — Ljubljana 1948.

delih. Terenska geodetska dela in kartiranje mora biti izvršeno pred taksacijo. V nasprotnem primeru taksacijska dela visijo tako rekoč v zraku, ker ni podlage za natančno vodenje evidence.

Navedli smo glavne objektivne težave pri izvajanju urejevalnih del. Subjektivne narave pa je predvsem pomanjkanjekušenj ter tudi nagnjenja pri strokovnem in drugem osebju, da se posveti delu na urejevanju gozdov. V sedanjih razmerah je to delo, posebno zaradi pomanjkanja stanovanj v oddaljenih gozdnih predelih in težav v pogledu preskrbe, precej naporno.

Z ozirom na dane objektivne in subjektivne pogoje ter pridobljene skušnje se je pokazala potreba, da se prvotni program urejevalnih del nekoliko modificira. V poštev prideta v glavnem tile alternativi:

1. da se taksacija (t. j. ugotavljanje lesne zaloge, prirastka in drugih elementov za sestavo gospodarskih elaboratov) omeji v I. petletki na manjše število gospodarskih področij, forsirajo pa se naj pripravljalna dela (fitosociološko kartiranje, razvrstitev zemljišč, razdelitev na gospodarske enote in oddelke, izdelava gospodarskih kart) po vseh gozdno-gospodarskih področjih;

2. da se taksacijska dela v I. petletki izvedejo prvenstveno in v glavnem le za gozdove državnega sektorja na vseh področjih. Ti gozdovi po večini že imajo stalno terensko mrežo in je tako evidenca gospodarjenja omogočena. V bistvu bi se izvedla tedaj le revizija starih gospodarskih osnov. V poštev pridejo le tiste gospodarske enote, ki so že ustrezno arondirane. V ostalih gozdovih bi se v I. petletki izvedla pripravljalna dela, v II. petletki pa taksacija.

Izbira prvega, drugega ali kakega nadaljnjega načina je odvisna v prvi vrsti od vprašanja angažiranja ustreznega števila strokovnih moči vseh kategorij pri urejevalnih delih. Spričo obsežne eksploatacije gozdov, ki jo kategorično narekuje izvedba petletnega plana in ki absorbira večino strokovnega gozdarskega osebja, namreč ni pričakovati, da bi se v prvi petletki moglo izločiti iz eksploatacijskih del večje število osebja za urejevalna dela.

Postavljeno vprašanje pa je važno še iz drugih vidikov. Računati moramo s pospešenim naraščanjem socialističnega gozdnega fonda oziroma z naglim razvojem zadružnega sektorja. S tem bo tudi olajšano vprašanje arondacije in komasacije gozdov državnega sektorja. Razen tega je pričakovati v prihodnjih letih znaten dotok novih, mladih moči s srednjih in visokih strokovnih šol, tako da bodo tudi v tem pogledu ustvarjeni ugodnejši pogoji za hitrejši tempo urejevalnih del v II. petletki.

To bi bila najvažnejša vprašanja pri urejanju gozdov, ki se zastavljajo v Sloveniji ob graditvi socializma v naši državi; čeprav so po svojem značaju zelo raznovrstna, vendar vidimo, da so medsebojno povezana in odvisna drugo od drugega. Spričo dolgoročnega ciklusa gozdne proizvodnje, ko se storjene pogrške popravijo lahko šele po desetletjih ali celo stoletjih, je pravilna rešitev navedenih vprašanj težka in odgovorna naloga. Menim, da so se v prvi fazi prehoda iz kapitalizma v socializem v veliki meri izkristalizirale idejne in ostvarile glavne realne osnove za urejanje naših gozdov po sodobnih načelih in s pravilno perspektivo. S temi temelji so dani objektivni pogoji za socialistično planiranje na področju gozdarstva ter za uspešen razvoj gozdnega in lesnega gospodarstva.

UPORABLJENO SLOVSTVO

1. Biolley H.: Die Forsteinrichtung. — 1938.
2. Endres M.: Forstpolitik. — Berlin 1905.
3. Hufnagl L.: Lehrbuch der Forsteinrichtung. — Neudamm 1938.
4. Kardelj E.: Pot nove Jugoslavije. — Ljubljana 1946.
5. Kidrič B.: O graditvi socialističnega gospodarstva FLRJ — Ljubljana 1948.
6. Klepac D.: Inventarizacija šuma u planskoj privredi. — Sumarski list 1947.
7. Kurski: Socialistično planiranje narodne privrede SSSR. — Beograd 1947.
8. Marx K.: Kapital. — Beograd 1947.
9. Melik A.: Slovenija. — Ljubljana 1936.
10. Pipan R.: Inventarizacija gozdov. — 1947 (neobjavljeno).
11. Potočić Z.: Planiranje šumarstva. — Sumarski list 1949.
12. Schüpfer V.: Forsteinrichtung. — Handbuch der Forstwissenschaft III., 1927.
13. Safar J.: Preborna šuma i preborno gospodarenje. — Zagreb 1948.
14. Šivic A.: Razvoj in struktura gozdnega gospodarstva v Sloveniji. — Ljublj. 1940.
15. Surič S.: Uredjivanje šuma. — Sumarski list 1948.
16. Lesnaja promišljenost. — Moskva 1947/5.
17. Petletni plan FLR Jugoslavije 1947—1951.
18. Petletni plan LR Slovenije 1947—1951.
19. Statistika šuma in šumske privrede za 1938. god. — Beograd 1939.
20. Sumarstvo 1948/2, 1949/1.

ЛЕСОУСТРОЙСТВО ПРИ ПЕРЕХОДЕ НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЕ ХОЗЯЙСТВО. (Содержание)

После краткого введения в историю регулирования хозяйственных отношений автор подробно излагает и важность этого вопроса при капитализме и социализме. В связи с этим он разъясняет смысл и задачи лесоустройства. Далее он приводит объективные условия, необходимые для перехода из капиталистического стихийного в социалистическое плановое хозяйство а также его осуществление в новой Югославии. Он приводит реальные и идейные основы социалистического планирования в народной республике Словении, описывает работы по лесохозяйственному территориальному разделению (районированию) работы инвентаризации всех лесов в первых годах после освобождения. Эта явилась основной работой для составления общего государственного хозяйственного плана для первой пятилетки. В последней главе автор говорит об окончательном лесоустройстве в Народной Республике Словении и других проблемах, которые появились при проведении токсационных работ в первых годах пятилетки. При этом самый тяжелый вопрос является наличие трех видов собственности: государственного, коллективного и частного сектора. Последний является еще значительным (70%) и характеризуется необычайной раздробленностью мелкой собственности. Категории собственности по своей натуре переплетаются, что очень неблагоприятно отзывается на формирование хозяйственных единиц низшего порядка. Кроме того происходит процесс перехода индивидуальной собственности в коллективную и этим самым связанное непостоянство собственности причиняет многие затруднения. Все это требует чрезвычайную эластичность при проведении целоустройственных работ. Социально-хозяйственное развитие указывает на все ускоряемое присоединение индивидуальной собственности к сельско-хозяйственным коллективам. Таким образом будет решен вопрос взаимоотношения частных собственных лесов. Автор считает коллективную собственность лесов как наиболее соответствующей формой для ведения правильного лесного хозяйства. Решением этой основной проблемы будут очень облегчены работы по лесоустройству.

L'AMENAGEMENT DES FORETS LORS DU PASSAGE DANS L'ECONOMIE SOCIALISTE

(Résumé)

Après l'introduction dans laquelle il donne un bref historique de l'organisation de l'administration forestière, l'auteur traite plus en détail de l'importance de celle-ci dans l'ordre capitaliste resp. socialiste. Il éclaire, à ce propos la notion et les tâches de l'aménagement des forêts. Il énumère ensuite les conditions qui lui sem-

blent nécessaires pour le passage de l'économie anarchique capitaliste en économie planifiée socialiste, et il parle de la mise en oeuvre de celle-ci dans la RPF de Yougoslavie. Il donne plus de détails sur les bases réelles et idéologiques de la planification socialiste dans la RP de Slovénie: sur la réalisation d'un enregistrement général de toutes les forêts pendant les premières années après la libération, enregistrement qui fut une des bases de la planification économique générale pour le premier plan quinquennal; sur la répartition territoriale des forêts par rayons. Le dernier chapitre parle des mesures à prendre pour l'aménagement définitif des forêts en Slovénie, ainsi que de divers autres problèmes qui ont surgi lorsqu'on procédait aux travaux d'aménagement pendant les premières années du plan. Ce qui offre surtout de graves inconvénients, c'est l'existence de trois secteurs de propriété: national, coopératif et privé, dont le dernier est le plus fort (70 %) et caractérisé, en Slovénie, par un morcellement sans pareil de la propriété forestière. Les catégories de propriété s'entre-croisent sur le terrain ce qui présente une condition très défavorable à l'égard des unités économiques d'ordre inférieur. En outre, le passage constant de la propriété privée en propriété coopérative qui a lieu cause aussi une instabilité et de nouvelles difficultés. Cet état de choses demande une grande souplesse des travaux d'aménagement et d'adaptation. Le développement social et économique accuse une transformation de plus en plus progressive de la propriété individuelle en propriété agricole coopérative, ce qui amènera également celle de la propriété forestière privée en propriété coopérative. L'auteur considère comme forme la plus convenable celle de la propriété collective des forêts.

Avec la solution de tous ces problèmes, les travaux d'aménagement des forêts seront en grande mesure facilités.